

קוד האתיקה המקצועית של קצין בריאות הנפש (קב"ן) בצה"ל

הקדמה

קב"ן הינו איש מקצוע ייחודי הפועל כקצין במסגרת מערכת בריאות הנפש הצבאית והוא בעל אחד מהמקצועות:

פסיכיאטר, פסיכולוג, עובד סוציאלי.

הקוד האתי הייחודי לקב"ן בבריאות הנפש בצה"ל מתייחס לזהות אשר מאחדת את 3 המקצועות: פסיכיאטריה, פסיכולוגיה ועבודה סוציאלית, במסגרת מערכת בריאות הנפש הצבאית.

קוד זה מתווסף לרוח האתיקה המקצועית של רפואה, פסיכולוגיה ועבודה סוציאלית בהתאמה, ערכי חיל הרפואה ורוח צה"ל.

תפקידי הקב"ן כוללים: אבחון, טיפול ומניעה.

פעולות אלה באות לידי ביטוי ברמת הפרט ו/או המערכת.

מניעה: פעילות להעצמת חוסן נפשי ולצמצום הסיכון להופעת משברים נפשיים, אצל האדם והקבוצה.

אבחון: הערכת מצבו הנפשי ותפקודיו האישיים והייעודיים של הנבדק.

טיפול: יצירת תהליכי שינוי אצל הפרט "בתוך החדר" ו/או תהליכי סיוע מערכתיים.

ביסוד כל פעולותיו של הקב"ן עומדת מחויבות כפולה ומאוזנת:

האחת קידום רווחתו הנפשית של המטופל והעצמת יכולותיו, תוך ראייתו כבוגר האחראי על הבחירות בחייו; השנייה תמיכה ביכולתו של הצבא לבצע את משימותיו.

רווחה נפשית, במסמך זה, הינה קשת המצבים המנטליים שבקצה האחד מבטאת התמודדות נורמטיבית, גם אם קשה, עם אתגריו המובנים של שירות צבאי ובקצה השני הפרעה נפשית מוגדרת על בסיס מדדי אבחון מקובלים בשפה המקצועית הבינלאומית.

התמיכה ברווחתו הנפשית של החייל מקדמת את יכולתה של יחידתו לבצע את משימותיה.

זהות מקצועית

לזהות המקצועית של הקב"ן שלושה מרכיבים:

א. המקצועיות.

ב. הייחוד המקצועי.

ג. ההקשר של פעילות בארגון צבאי במדינה דמוקרטית.

מכך נגזרים ערכי מקצוע הקב"ן.

הערכים של מקצוע הקב"ן

מקצועיות

כללי: כל פעולה נעשית על יסוד:

שליטה בידע שיטתי, מלא ככל האפשר ומעודכן; מיומנות שיטתית, משוכללת ככל האפשר ומעודכנת; הכרה בקיומם של מגוון שיטות והתמחויות וברירה נאותה מתוכם; הבנה של הפעולה, המאפשרת הנמקה של הפעולה והעדפתה על פני חלופות שלה; הבנה של ההיבטים הכלליים של הפעילות, במסגרת מקצוע הקב"ן, במסגרת המקצוע הייחודי (עבודה סוציאלית, פסיכולוגיה, פסיכיאטריה) ובמסגרת היחידה והארגון.

אחריות: אחריות על איכות העבודה המקצועית כלפי הפונה וכלפי מערכת בריאות הנפש הצבאית במסגרת חיל הרפואה, שימוש מושכל בסמכויות והנמקת החלטות. ככל האפשר, פעולה על יסוד התמחות בבעיות מסוג מיוחד, במקרה הצורך.

יושרה (integrity): שמירה על אמות מידה מקצועיות מול לחצים שאינם מקצועיים. אי ניצול לרעה של יחסים מקצועיים ושל מידע על מטופל למטרות שאינן מקצועיות.

טיפול

כללי: מתן טיפול לאדם באופן הטוב ביותר הניתן במסגרת מאפייני התפקיד ומשאביו, תוך התייחסות מכבדת ומכילה לכל פונה במצוקתו.

מגוון גישות טיפוליות: שאיפה להתאים את סוגי הטיפול למאפייניו של הפרט. מגמה להרחבה וגיוון של כלים טיפוליים בידי המטפל.

גישה כוללנית כלפי הפרט: סיוע להשתלבות בשירות הצבאי, מתוך ראיית מרכיבי חייו הפסיכו-ביו-סוציאליים של הפונה כאדם.

נאמנות לפרט ולמערכת: השגת הלימה מיטבית בין כישוריו הנפשיים של האדם הפונה לבין מאפייני שירותו. שאיפה להשגת הלימה במצבי פער על ידי חיזוקו של האדם.

פעילות בארגון ממלכתי של מדינה דמוקרטית

ערך חיי אדם: המוכנות להירתם למשימות הצלת חיי אדם בכל מקום ובכל עת.

כבוד האדם: כל פעולה של קב"ן מבטאת :
כבוד לכל אדם באשר הוא "עולם מלא" בפני עצמו, ולא אמצעי בידי מפקדיו או יחידתו ;
כבוד לכל פונה באשר הוא אדם המבקש עזרה מקצועית ;
כבוד להיבטי הזהות האישית של הפונה, בלא שיפוטיות אישית ;
כבוד לחופש של הפונה לנהל את חייו לפי טעמו, במגבלות של כורח הנסיבות בצה"ל.

שוויוניות : כל פעולה מקצועית של קב"ן, באבחון, בטיפול או במניעה, בהקשר אישי, יחידתי או מערכתי, נעשית :
על יסוד הערכה מקצועית של הקשר הפעולה על כל היבטיו,
על יסוד בחירת הגישה המקצועית המתאימה ביותר ככל הניתן,
בהתאם לאמות המידה המקצועיות של הגישה המופעלת,
בהגינות, ללא שום הבחנה לא עניינית.

ממלכתיות : כל פעולה של קב"ן בתוקף תפקידו נעשית תוך כדי הקפדה על ההבחנה בין שיקולים משני סוגים :
סוג אחד : אלו המבוססים על אמות המידה המקצועיות ובכלל זה הנחיה מקצועית של מערכת בריאות הנפש בחיל הרפואה, הערכים והנורמות של צה"ל, בהתאם לייעודו ול"רוח צה"ל", ערכי חיל הרפואה, המדיניות של צה"ל, הפקודות, הנהלים, החוק והפסיקה. סוג שני : שיקולים המבוססים על תפיסות אישיות של קב"ן.
כל פעולה של קב"ן בתוקף תפקידו נעשית מתוך התבססות על השיקולים מהסוג האחד והעדפתו על פני שיקולים מן הסוג השני, כשיש צורך להכריע ביניהם, ומתוך מאמץ למעט ככל האפשר בשימוש בשיקולים מן הסוג השני, במצבי סתירה ביניהם.

נורמות וכללי התנהגות

נורמות טיפוליות

הקב"ן ינקוט עמדה בסיסית של קבלה ואמפטיה, בצד יכולת הצבת גבולות ושימור כושר הכלת תוקפנות ומצבים מתסכלים.
הקב"ן יכיר בגבולות היכולת האישית בהיבט המקצועי והמערכתי.
הקב"ן יהיה מחויב לקבלת הכשרה והדרכה ולהענקותן, בהתאם לשלב המקצועי.
הקב"ן יקפיד על איכות רשומה נאותה, תואמת הנחיות מקצועיות.
הקב"ן יעביר מידע בין מטפלים לצורך שמירה על רציפות טיפולית, בהתאם להוראות המקצועיות.

שמירה על צנעת הפרט

הקב"ן יקפיד על פרטיות הפונה.
הקב"ן ילבן סוגיית העברת המידע ותוכנו עם הפונה טרם העברת המידע.

הקב"ן ימסור מידע הנמצא ברשותו עקב טיפול אך ורק לגורמים הרלוונטיים בכפוף לפקודות הצבא, ובמידה הנדרשת לשם טיפול או לצמצום סכנה, תוך הבהרת משמעויות מידע זה.

חיזוק מיומנויות מפקדים

הקב"ן יתרום באופן רציף לחיזוק מיומנויות מפקדים בתחום הטיפול בפרט, באמצעות העשרת ידע ויכולות, ברמה הפרטנית והמערכתית.

התמודדות עם סיכון אובדני

הקב"ן יצמצם את מידת המסוכנות על ידי יצירת זמינות טיפולית, אגירה תומכת וגיוס גורמי תמך. הקב"ן יעביר מסר פרטני וכוללני המחדד את מימד האחריות האישית והמוסרית של האדם על מעשיו.

פעילות בעיתות לחימה

בעיתות לחימה, הקב"ן יחזק את יכולת ההתמודדות של החייל והיחידה באמצעות סיוע אישי ומערכתי, תוך שאיפה לשימור רציפות תפקודית בסביבה צבאית.

יחסים מקבילים עם פונים

מתוך הבנה שלא ניתן למנוע יחסים מקבילים במסגרת הצבאית (כגון מפגשים עם מטופלים מחוץ לחדר הטיפול במסגרת תפקידית שונה), יחדד הקב"ן את רגישותו ויגביר את ערנותו בנושא השפעת היחסים המקבילים על כל פעולותיו המקצועיות.

אוטונומיה מקצועית

לקב"ן יש אוטונומיה מקצועית. יש מצבים בהם נדרש הקב"ן על ידי רמה פיקודית ממונה לבצע כשגרה פעילות כקב"ן באופן בו הכללים המקצועיים של עבודת הקב"ן לא יכולים להתמלא (לדוגמה מיוני כלא, וועדות פרט, טרום טירונות). במצבים אלה יודיע הקב"ן למפקד הממונה כי בהתאם לכללי האתיקה המקצועית שלו הוא מתפקד בפעילות זו מתוקף היותו קצין מטה ולא כקב"ן. במידה ומפגש כזה העלה צורך בכך, יש לקיים בדיקת ברה"ן.

מחקר

במחקר קליני בנושאי ברה"ן, הקב"ן האחראי על המחקר יקפיד על דרישות הצהרת הלסינקי. מתוך כך ידאג להגנה הולמת על כבודם של המשתתפים במחקר, יספק מראש הסבר מתאים למשתתפים במחקר ויקבל את הסכמתם מדעת להשתתף. הקב"ן ימנע במידת הצורך כל השלכה שלילית לחייל העלולה לנבוע מאי הסכמתו להשתתף במחקר. המחקר לא ישפיע על קבלת הטיפול המתאים בחייל במידת הצורך. הקב"ן האחראי על המחקר נושא באחריות כוללת מטעם הצבא לניהול הטיפול בחייל במקרה של תוצאות שליליות של המחקר על החייל.